

עלון בנגינות מזמור ע"ר

בס"ד

כניסת שבת 5:38
יציאת שבת 6:50

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1081 כט' תשרי תשפ"ז

בראשית

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

"וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ..." (בראשית א, כז)

פסוק זה מוכיח את רמת חוכמתו של האדם הראשון באשר הוא יציר כפיו של הקב"ה. ישנה דעה נפוצה בקרב האנושות כולה שאדם וחוה היו יצורים פראיים שהתפתחו במשך אלפי שנים עד שהאנושות הגיעה לרמתה הנוכחית. דעה זו מטעת ומופרכת ביסודה על ידי הפסוק הנ"ל הקובע שהקב"ה ברא את האדם בצלם אלוהים, דבר המעיד על חוכמתו הייחודית העולה אפילו על חוכמת מלאכי השרת, כפי שמובא במדרש "אמר הקב"ה למלאכים: חכמתו מרובה משלכם" (בר"ר יז, ד) כהוכחה לכך הביא ה' את כל בעלי החיים לפני המלאכים וביקש מהם להעניק שמות לכל אחד מהם ולא ידעו. לאחר מכן הביא את בעלי החיים לפני האדם הראשון והוא קרא להם שם: "כל נפש חיה אשר יקרא לו האדם שם הוא שמו לעולם" (רש"י בראשית ב, יט)

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: מהי החוכמה היתרה בקריאת שם לבעלי חיים? כל אחד יכול להמציא כינוי לכל אחד מבעלי החיים וזה לא בהכרח חכמה יתרה!
אומר הרב: אכן כן, זאת לא חוכמה להמציא שם סתמי לבעלי החיים, החוכמה היא להעניק לכל נברא שם אשר יבטא את המהות הפנימית שלו. וכדברי הספורנו: על הפסוק: "וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כָּל זֵוִית הַחַיָּה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נִפְשׁוֹ זֵוִיהַ הוּא שְׁמוֹ" (שם) "כדי שיראה ויתבונן איזה שם ראוי לכל אחד מהם כפי הפעולה המיוחדת לצורתו...הנה שמו הורה על צורת הבעל חי הנקרא בשם ההוא". לכל אות בלשון הקודש יש משמעות פנימית משלה; אדם הראשון ידע לצרף את האותיות המתאימות לכל נברא לפי האופי שלו. כך למשל אותיות כ-ל-ב, דווקא בצירוף ובסדר הזה מצביעות על בעל חי המוכר לנו כ'כלב' כיון שרק צירוף זה של אותיות יכול לבטא את מהותו הפנימית וכך בשאר בעלי החיים.

לאור הקדמה זו יש להתבונן בסוגיית אכילה מעץ הדעת: "...וְהָיִיתֶם כְּאֱלֹהִים יְדֹעֵי טוֹב וָרָע" (בראשית ג, ה) כך מפתה הנחש את חוה בכדי שתאכל מעץ הדעת.

מהפסוק משמע שלפני האכילה הם לא ידעו מהו טוב ומהו רע; אם כך היכן גדולת חוכמתו של אדם הראשון? איך אפשר להיות חכם כל כך מבלי לדעת להבחין בין טוב לרע? ושאלה נוספת: אדם המכיר את פנימיותו של כל בעל חי ומכנה לו שם לפי מהותו היתכן שלא ידע עד כמה חשוב לציית לציווי בוראו המעניק לו חיים? איך זה שהאדם לא ידע לבחור בטוב ולקיים בדקדקנות את המצוה היחידה שהקב"ה ציווה אותו?

מסביר הרב: (על פי "המכתב מאלהיו") גם לפני אכילה מעץ הדעת ידע האדם הראשון מהו טוב ומהו רע אולם ידיעה זו היתה חיצונית ממנו, ללא כל נטייה אישית רגשית של האדם. דרגתו של האדם לפני החטא היתה כדרגת המלאכים שבוחרים תמיד בטוב כיון שהם נטולי תאוה, ממילא לא היתה סיבה כלשהי לבחור ברע לפני החטא; בחירה בין טוב לרע לפני החטא כמוה כבחירה בין מאכל טוב ובריא

לבין מאכל מורעל, אף בר דעת לא יבחר להזיק לעצמו. לפני החטא האדם ידע בבירור שהחטא מזיק לו וממילא לא היתה כל משיכה אליו.

עץ הדעת פירושו עץ 'החיבור'; "וְהָאָדָם יָדַע אֶת זֵוֹהוּ אִשְׁתּוֹ" (שם ד, א) דהיינו חיבור עמוק שכתוצאה ממנו "וַתֵּהָרֵר וַתֵּלֶד". כשאדם לומד דבר שלא ידע עד כה הידיעה הזאת מתחברת אליו, הוא עכשיו 'יודע'. הוא הדין כאן: לאחר האכילה מעץ הדעת הטוב והרע הפכו להיות חלק מעצמותו של האדם, נתחברו אליו באופן מוחלט ומעכשיו מתחולל בתוכו מאבק תמידי בין הנטייה לטוב לבין המשיכה אל החטא. מערכת השיקולים של האדם מושפעת מעכשיו והלאה מנטיות רגשיות, מנגיעה אישית; זה מה שהקב"ה לא רצה.

אלא שעדיין קשה: מה הביא את האדם להחלטה זו שכאמור היא הפוכה מרצון הבורא? התשובה היא שהאדם רצה להגיע לשלמות על ידי כך שיהיה בתוכו נטייה לרע ויתגבר עליה ועל ידי ניצחון של הטוב על הרע יתקדש שם שמים, אולם במחשבה זו הוא טעה.

הרב מסביר על פי משל: נתאר לעצמנו שראש הממשלה ביחד עם הקבינט הביטחוני מחליטים לצאת למלחמה נגד האויב, ומעבירים פקודה לרמטכ"ל לבצע את המשימה. לאחר מכן יושב הרמטכ"ל במשרדו ומתחיל לשקול מה כדאי יותר: האם להילחם נגד האויב או להילחם נגד ממשלתו. גם אם יחליט בסוף להילחם נגד האויב, עצם המחשבה והרהורים אלו נחשבים כמרידה כלפי מדינתו.

כך גם בנידון שלנו: כשיבוא האדם לשקול - אחרי שידעת הטוב והרע הם חלק מפנימיותו - האם להתגבר על משיכת יצרו או ליפול ברשתו ולהיכשל, גם אם בסוף יתגבר עליו עצם המחשבה הזאת לכפירה תיחשב.

הבנה זו של חטא אדם הראשון, העובדה שנוצר מצב חדש אשר בו מערכת השיקולים מושפעת מנגיעות אישיות, דבר המהווה ירידה רוחנית של האדם, נותנת מענה לשאלה נוספת שיש לשאול בסוגיה זו: מדוע נענש הנחש? הרי למעשה הוא מילא את התפקיד המיועד לו!

אלא לפי מה שהסברנו צריך להבין שבעצם הקב"ה לא מעניש את האדם ואת אשתו. כשאומר הקב"ה לאדם: "אֲרוּרָה הָאָדָמָה בְּעִבְרָהּ... וְרִדְהָ תִצְמִיחַ לָךְ... בְּזַעַת אֶפְרָה תֹאכַל לֶחֶם" (שם ג, יז-יט) או כשאומר לאישה: "הָרְבָה אֲרֻבָּה עֲצָבוֹנָה וְהָרַנָּה בְּעֵצָה תִּלְדִּי בָנִים" (שם טז) הוא אינו מתכוון להעניש אותם בכך אלא שמודיע להם שבעקבות החטא נוצר מצב חדש. ה' אומר להם: 'יירדתם ממדרגתכם ומעכשיו והלאה זוהי מדרגתכם החדשה'. להחדרת הרע אל תוך האדם יש השלכות על חיי היום יום, על הפרנסה שמעכשיו צריכים להתייגע להשגתה, על לידת ילדים שמעכשיו כרוכה בקשיים וכאבים.

הוא הדין בנוגע לנחש: כשהקב"ה אומר לו: "אֲרוּרָה אֲתָהּ מִכָּל הַבְּהֵמָה... עַל גִּזְזֹנָה תִּלְךָ וְעֹפֶר תֹּאכַל כָּל יְמֵי זֵוִיָּה" (שם יד) אין בכך הטלת עונש אלא תיאור מצב שנוצר מחטא האדם. ה' מודיע לנחש שכוון שהאדם ירד ממדרגתו הראשונה, וכתוצאה מכך כוחות הטוב שבאדם נחלשו, גם כוחות הרע המשיפעים על האדם חייבים להיחלש באופן יחסי על מנת שיהיה איזון בעולם שיאפשר לאדם לבחור בין הטוב ובין הרע.

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג ר' אליהו דרמר בן ריבה זצ"ל

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרשין בן ברינדז, דניאל בן שרה, יצחק בן מוזל טוב, יעקב יהושע בן חיים יחזקאל, שלמה ירדיה בן עליזה, עופר פילבר בן יפה, יוסף אילון בן מרים, גיל יצחק בן כוכבה, אברהם חולי בן שמחה, דניאל משה בן פרננדה, מרת אמי אולגה בת קלרה, מיכל בת אורלי, דונה דני בת זוהר, מרים מוקי בת חלנה, חרבנית דינה בת יעל, זלבה בת בדיעה, ויקטוריה בת באיה ת.נ.צ.ב.ה. המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד